

РЕЗУЛТАТИ СПРОВОЂЕЊА ПРОГРАМА ОРГАНИЗОВАНОГ СКРИНИНГА КОЛОРЕКТАЛНОГ КАРЦИНОМА У НИШАВСКОМ И ТОПЛИЧКОМ ОКРУГУ

Институт за јавно здравље Ниш као референтна установа Нишавског и Топличког округа спроводи координацију скрининга на колоректални карцином у Дому здравља Ниш и Дољевац од децембра 2012. године, ДЗ Сокобања од јануара 2022. године, ДЗ Куршумлија од јуна 2022. године, ДЗ Алексинац од априла 2023. године, ДЗ Сврљиг и ДЗ Житорађа од јануара 2024. године.

Циљна група за тестирање на рак дебелог црева су грађани оба пола старости од 50 до 74 година, који се једном у две године позивају од стране свог изабраног лекара опште медицине на тестирање на скривено крварење у столицу. Грађани добијају имунохемиски ФОБ тест да у кућним условима тестирају своју столицу на скривено крварење. По потреби код позитивног налаза на скривено крварење, грађани се даље упућују на колоноскопски преглед.

У 2023. години **ДЗ Ниш** је позвао 18740 осигураника и осталих грађана да учествују у скринингу дебелог црева (9248 мушкараца и 9492 жена). 8824 осигураника (3365 мушкараца и 5459 жена) је пристало да учествује у скринингу и уручен им је ФОБ тест (47,1% позваних). 5996 особа је доставило урађен ФОБ тест, 68% оних којима је уручен ФОБ тест (2030 мушкараца и 3966 жена) од чега је код 462 особа позитиван ФОБ тест (210 мушкараца и 252 жена) (7,7% достављених ФОБ тестова), 456 осигураника (172 мушкараца и 284 жена) је пристало на заказану колоноскопију и они су ушли у програм заказивања прегледа. Код 8 мушкараца којима је урађена колоноскопија дијагностикован је карцином у 2023. години, док је код 70 особа (47 мушкараца и 23 жена) којима је урађена колоноскопија дијагностиковани су и одстрањени полипи.

Услугу преглед на окултно крварење у столицу у Дому здравља Ниш пружа од самог отварања од 2006. године (са краћим паузама), Центар за превентивне здравствене услуге, тако да је велики број осигураника сагледан и то у више наврата.

У оквиру скрининг програма позивају се и сагледавају осигураници из базе података Службе опште медицине. Велики број осигураника није опредељен за изабране лекаре у Дому здравља Ниш, тако да нису у бази података. У Центру за превентивне здравствене услуге пружане су услуге и особама које се не налазе у бази података лекара опште медицине а који су упућени од стране изабраних лекара из других здравствених установа. Након периода бројних ограничавајућих околности и страха од инфекције изазване вирусом COVID-19, у току 2023. године, лекари Службе за здравствену заштиту одраслих интензивирали су рад на реализацији превентивних и скрининг програма. Након великог ангажовања, надзора и контроле спровођења скрининг програма на рак дебелог црева, постигнут је солидан одазив грађана који су вратили урађен ФОБ тест и у 2023. години био је 68% . Тимски рад и успешна сарадња са осталим службама у установи, акцијама у холу централног објекта Дома здравља (сваког

радног дана и суботом), акцијама на терену, радним организацијама и околним селима резултирали су великим бројем прегледа на пољу превентивних и скрининг програма.

У 2023 години **ДЗ Куршумлија** је позвао 176 осигураника и осталих грађана да учествују у скринингу дебелог црева (89 мушкараца и 87 жена). 106 особа је доставило урађен ФОБ тест, 60,3% оних који су позвани да учествују у скринингу колоректалног карцинома (51 мушкарац и 55 жена) од чега је код 23 особе био позитиван ФОБ тест (15 мушкараца и 8 жена), тј. 21,7% достављених ФОБ тестова. У 2023, години колоноскопија је урађена у ОБ Прокупље код 23 учесника скрининга ДЗ Куршумлија (15 мушкараца и 8 жена).

ДЗ Дољевац је током прошле године позвао 867 осигураника и осталих грађана да учествују у скринингу дебелог црева (409 мушкараца и 458 жена). 487 особа је доставило урађен ФОБ тест (202 мушкараца и 285 жена) од чега је код 46 особа ФОБ тест био позитиван (20 мушкараца и 26 жена). И поред многобројних промотивних активности, одазив грађана који су вратили урађен ФОБ тест је био 56,2%. Због тога се велика пажња посвећује едукацији циљне популације кроз дистрибуцију брошура и указује се на значај скрининга у виду ране детекције. Осам осигураника је пристало на колоноскопију (4 мушкараца и 4 жена). У случајевима испитаника са позитивним ФОБ тестирањем приступило се заказивању колоноскопије уз сарадњу и координацију са Клиником за гастроентерологију КЦ Ниш. Свим осигураницима са позитивним налазом ФОБ теста електронским путем је био заказан колоноскопски преглед уз договор са главном сестром гастроентеролошке клинике КЦ Ниш, а осигуранници су уредно припремљени и обавештени од стране свог изабраног лекара. Испитаницима је урађен колоноскопски преглед након урађене припреме и заказане колоноскопије. Код 4 особа (2 мушкараца и 2 жене) којима је урађена колоноскопија дијагностиковани су и одстрањени полипи, док је такође код 4 особа (2 мушкараца и 2 жене) после урађене колоноскопије дијагностикована остала обољења дебелог црева.

У 2023 години **ДЗ Сокобања** је позвао 439 осигураника и осталих грађана да учествују у скринингу дебелог црева (216 мушкараца и 223 жена). 144 осигураника (65 мушкараца и 79 жена) је пристало да учествује у скринингу и уручен им је ФОБ тест (32,8% позваних). 144 особа је доставило урађен ФОБ тест, што је 100% оних којима је уручен ФОБ тест од чега је код 66 особа позитиван тест (30 мушкараца и 36 жена), што чини 45,8% достављених ФОБ тестова. 26 мушкараца и 35 жена, тј. 61 осигураник је пристао на заказану колоноскопију и она је урађена код 5 мушкараца и 2 жене. Код 2 мушкараца којима је урађена колоноскопија дијагностиковани су и одстрањени полипи, док су код 5 пацијената (3 мушкараца и 2 жене) дијагностикована остала обољења дебелог црева.

ДЗ Алексинац је у 2023. години позвао 988 осигураника и осталих грађана да учествују у скринингу дебелог црева (446 мушкараца и 542 жене). Од тог броја 797 особа је пристало да учествује у скринингу на колоректални карцином (312 мушкараца и 485 жена), и њима је уручен ФОБ тест. Само 490 осигураника се вратило са резултатима теста изабраном лекару. Резултати ФОБ тестирања су у 466 случајева негативни, док је позитиван ФОБ тест забележен код 24 пацијената (10 мушкараца и 14 жена). Колоноскопију је урадило 22 пацијената ДЗ Алексинац и код ниједног није откривен колоректални карцином већ код 9 особа (6 мушкараца и 3 жене) дијагностиковани су и одстрањени полипи, док су код 3 жене дијагностикована остала обољења дебелог црева.

Надамо се да ћемо у будућности сви заједно наставити са успешним ширењем важних информација о примарној превенцији али и о значају раног откривања колоректалног карцинома нашим суграђанкама и суграђанима и да ћемо их на позитиван начин мотивисати да избегавају факторе ризика за настанак рака дебелог црева и да се у што већем броју одазову на скрининг, ураде ФОБ тест у кућним условима и врате урађен ФОБ тест свом изабраном лекару и на тај благовремено подвргну превентивним прегледима који могу да сачувају и унапреде квалитет живота.